

LARS SCHRODERUS JA SÄÄKSMÄEN GEOMETRINEN MAAKIRJA

Valkeakosken kaupunki on julkaissut kunnan aluetta koskevia historiallisia ja luonnontieteellisiä tutkimuksia sarjassa Aikakirjat. Julkaisut ovat saaneet myönteisen vastaanoton eri alojen tutkijoiden keskuudessa, koska ne ovat koonneet monitieteisiä artikkeleita käyttökelpoisiksi kokonaisuuksiksi. Sarjassa on nyt ilmestynyt numero IV, jossa julkaistaan maanmittari Lars Schroderuksen Sääksmäen kylvistä vuosina 1640–41 tekemä laaja kartoitus.

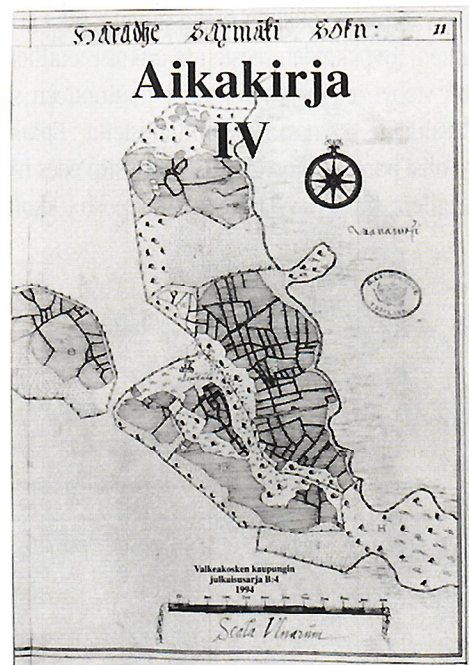
Nykyaikainen painotekniikka mahdollistaa vanhojen kartoitusten käytön tavalla joka ei kuulunut niiden alkuperäiseen tarkoitukseen. Ennen 1800-lukua paikalliset kartoitukset olivat käsin piirrettyjä, eikä niistä tavallisesti tehty painettuja kappaleita. Kartat laadittiin puhtaasti hallinnon tarpeisiin, ja niitä ei tarkoitettu sivullisten tutkittaviksi. Niinpä karttojen sisältökin valikoitui palvelemaan lähinnä verotusta. Tästä huolimatta vanhojen kartoitusten julkaiseminen kuuluu ehkä tärkeimpiin historian tutkimuksen töihin tämän päivän Suomessa. Kartat sisältävät valtaisan määrän informaatiota, josta hyötyvät historian tutkimuksen eri alojen lisäksi esimerkiksi maantieteilijät.

Nyt käsillä oleva karttakirja on onnistunut painotyöltään. Vaikka osaa mustavalkoisina julkaistuista karttalehdistä häiritsee lievä tuhrisuus, korvaavat lukuisat täysin väreissä painetut sivut puutteen. Menneisyys ei todellakaan ole ollut harmaa ja samaa, vaan iloisen värikäs.

Ari Sirénin kirjoittamassa karttakirjan selityksessä ruoditaan kiitettävällä täsmällisyydellä Schroderuksen työn motiivit ja kartoituksen syntytytä. Ehdottoman tärkeää on huomata, että karttoihin merkityt talot osoittavat kylän tilojen lukumäärää ja asuman sijaintia. Nykyaikaisen kartoituksen tottunut silmäilijä erehtyy helposti etsimään kartalta rakennusten sijaintitietoja, joita siellä ei ole. Myös vesirajat Schroderus on merkinnyt silmämääräisesti. Vain peltojen pinta-alat on mitattu.

Aikakirja IV sisältää myös Schroderuksen tekemien kartojen selitysten suomennotokset. 1600-luvun käsi-

alan lukeminen olisikin ollut mahdotonta suurimmalle osalle lukijakuntaa. Vaikka esipuheessa selitetäänkin joitakin termejä, lukijan kannalta olisi ollut miellyttävää saada jonkinlainen vertailukohta annetuille numerotiedoille koko valtakunnan mittakaa-

Sääksmäen geometrinen maakirja 1640–41, Lars Schroderus. Esipuhe Ari Sirén 1994. Aikakirja IV, Valkeakosken kaupungin julkaisusarja B:4, 1994. 86 sivua.

vassa. Teos pitäytyy asiallisesti tarkoin ainoastaan Sääksmäen alueella, ja asiaan tarkemmin perehtymättömälle lukijalle jää epäselväksi, onko 43 tynnyrinalaa peltoa paljon vai vähän? Sääksmäen mitta-kaavassa se on paljon, mutta oliko Sääksmäen seutu Suomessa ja Ruotsissa varakas vai köyhä? Minkä kokoisia olivat tilat muualla, ja mikä oli niiden tuotto? Tämänkaltaisten asioiden penkominen on tietenkin aikaavievää, ja on ymmärrettävää, ettei kaikkea saada mahdutettua yhteen teokseen. Heräävistä kysymyksistä kuitenkin käy ilmi vanhojen karttojen ja niiden selitysten voima. Kartat on mielikuvia maisemista. Ne tuovat historian lähemmäksi nykypäivää paljon muita kirjallisia lähteitä tehokkaammin. Kokonaisen kartoitustyön tarkastelun antamat mahdollisuudet etsiä mielenkiintoisia aiheita ovat huimat. Kartat ovat myös ymmärrettäviä hyvin laajalle lukijakunnalle toisin kuin tekstilähteet. Tästä syystä tämänkaltaiseen teokseen kannattaisi liittää luettelo aikakaudella käytetyistä mitoista, jotka nopeasti masentavat tietämättömän lukijan.

Itse karttoihin kohdistuvaa tutkimukseen ei ole tähän mennessä kiinnitetty paljoatakaan huomiota. Nyt kun kiitos kehittyneen kirjapainotekniikan kytetään julkaisemaan kokonaisia kartoituksia, joiden olemassaolosta ei ennen ole laajemmin edes tiedetty, voidaan asettaa myös kysymyksiä karttojen sisältämän tiedon hankinnan menetelmistä ja kehityksestä. Sirén on kiinnittänyt huomiota kartan piirustuksen menetelmiin. Tieto viivojen ja pisteiden käytöstä yhtenäisen väripinnan sijaan, koska itsekoitettut värit eivät oikein toimineet loppupaperilla, on suoraan mainio. Jo näinkin suuren kartoituksen julkaisemisen yhteydessä pitäisi tuoda esille itse kartoittaja ja hänen työnsä. Minkälaisen koulutuksen hän sai, ja minkälaisia apuvälineitä hän käytti? Miten mitattiin pohjoisuunta, ja minkälaista matematiikkaa kartoitustyössä käytettiin? Matematiikan historian tutkimus on muutoinkin nousussa maailmalla. Oleellinen kysymys on myös paljonko kartoituksen tekeminen maksoi sen teettäneelle viranomaiselle? Muinaisten maanmittareiden työstä on saatava myytit pois ja jokapäiväinen todellisuus esille. Kuva kolmesataa vuotta sitten työtään tehneiden ihmisten maailmasta tartentuu nopeasti, kunhan Sääksmäen karttakirjan kaltaisia teoksia saadaan toivottavasti tulevaisuudessa lisää.

Tekniikan Waiheita on Tekniikan museoyhdistyksen kustantama aikakauslehti. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa. Lehden tilaushinta on 60 mk/ vuosi. Irtonumerohinta 20 mk. Suomen Teknillinen Museoyhdistys r.y:n jäsenille lehti lähetetään jäsenetuna.

Lehti vastaanottaa julkaistavaksi kirjoituksia teknologian historian eri aloilta. Aineiston jättöpäivät ovat viimeistään 22.2, 22.5, 22.8 ja 22.11.

Tekstit pyydetään kirjoittamaan riittäväillä marginaaleilla 2-rivivälillä yhdelle puolelle arkkia. Mikäli mahdollista lähetykseen toivotaan liitettäväksi tekstitiedosto korpulla.

Mikäli kirjoitus on primaaritutkimus, käytetään nootituksessa loppuviitteitä. Jos kirjoitus on lyhennelmä, noottien määrä pyritään supistamaan minimiin ja kirjallisuutena mainitaan alkuperäinen teksti.

Lehti ottaa arvoiteltavaksi alalta kirjoitettuja julkaisuja, painotuotteita ja näyttelykäsikirjoituksia.

Lehti ei palauta pyytämättä lähetettyjä tekstinäytteitä tai valokuvia. Valokuvien käsittelystä pyydetään sopimaan erikseen toimituksen kanssa.

TOIMITUSNEUVOSTO

Lars Hukkinen, Pertti Kaarna, Matti Krank, Tuula Kuusisalo, Karl-Erik Michelsen, Panu Nykänen